

Nr 74

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning i vissa fall i anledning av yrkesskada; given Stockholms slott den 15 februari 1957.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

John Ericsson

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1957.

N ä r v a r a n d e:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LINDHOLM, NÄSGÅRD, KLING, ELIASSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations-, finans- och civildepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Ericsson, uppkomna frågor om ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete samt anför.

Föreliggande framställningar m. m.

1. Ersättning till Greta Sonja Åkerholm

Lagbestämmelser

Enligt 7 § i 1916 års olycksfallsförsäkringslag skulle vid olycksfall i arbete, som medfört den skadades död, i ersättning utgivas — förutom begravningshjälp — livränta till vissa efterlevande. Sålunda skulle änka, när äktenskapet slutits före olycksfallet, erhålla livränta från dödsfallet så länge hon levde ogift.

I 20 § första stycket lagen om yrkesskadeförsäkring — vilken lag trädde i kraft den 1 januari 1955 men ej äger tillämpning i fråga om skada som inträffat dessförinnan — meddelas bestämmelser om livränta till änka efter försäkrad, som avlidit till följd av yrkesskada. I paragrafens andra stycke föreskrives, att om den avlidne var ogift livränta efter samma grunder som gäller för änka skall utgå till ogift kvinna, som sedan avsevärd tid sammanlevde med den avlidne under äktenskapsliknande förhållanden, så ock till kvinna, som var trolovad med den avlidne och som hade eller haft barn med honom eller var havande med barn till honom. Motsvarighet till bestämmelsen i andra stycket saknas i 1916 års lag.

Föreliggande framställning

Banarbetaren vid statens järnvägar Otto Ragnar Karlsson avled den 28 september 1954 till följd av ett samma dag inträffat olycksfall i arbete. Av de handlingar som med anledning av olycksfallet ingavs till riksförsäkringsanstalten framgår, att Karlsson var ogift. Riksförsäkringsanstalten fann genom beslut den 4 december 1954, att i anledning av dödsfallet begravningshjälp skulle utgå till dödsboet.

I en den 20 juni 1956 till civildepartementet inkommen, sedermera till socialdepartementet överlämnad skrivelse har *Greta Sonja Åkerholm* hemställt om pension efter den avlidne. Åkerholm har därvid åberopat, att hon var trolovad med Karlsson alltsedan den 7 december 1940. De sammanflyttade våren 1952 i samband med att Åkerholm lämnade en arbetsanställning och delade därefter bostad. De hade för avsikt att ingå äktenskap den 16 oktober 1954 och lysning till äktenskap hade enligt ett handlingarna bifogat prästbevis avkunnats första gången den 26 september 1954.

Yttranden

Järnvägsstyrelsen har upplyst, att Karlsson vid sin död innehaft anställning vid f. d. Stockholm—Västerås—Bergslagens järnväg och statens järnvägar nära 20 år. Han var vid sitt frånfälle underkastad bestämmelserna i 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare. Styrelsen har intet att erinra mot att sökanden av statsmedel beredes ett årligt understöd av förslagsvis 840 kronor.

Statskontoret anser med hänsyn till omständigheterna i ärendet skäligt, att ersättning av statsmedel beredes sökanden i någon form. Frågan härom bör i första hand prövas enligt grunderna för olycksfallsförsäkringslagen.

Riksförsäkringsanstalten anför, att sökanden, om hon vid tiden för olycksfallet varit gift med den avlidne, skulle ha uppburit livränta. Beträffande dennas storlek upplyser anstalten, att årsbeloppet efter omreglering fr. o. m. den 1 januari 1956 skulle ha utgjort 2 640 kronor t. o. m. den månad, under vilken sökanden fyller 67 år.

Sökanden arbetar f. n. som affärs- och kassabiträde mot en timlön av 3 kronor 25 öre. Hon lider av ryggbesvär, som tidvis gör henne arbetsförmögen. Hon äger ungefär 9 000 kronor i sparkapital.

Riksförsäkringsanstalten finner skäligt, att sökanden beviljas någon ersättning av statsmedel. Anstalten anser det emellertid tveksamt om ersättningen bör utgå enligt grunderna i olycksfallsförsäkringslagen.

2. Ersättning till Axel Leonard Ekman

Lagbestämmelser

I lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete — vilken lag trädde i kraft den 1 januari 1903 — stadgades skyldighet för arbetsgivare, huvudsakligen inom industrien, att utgiva ersättning efter i lagen angivna grunder till arbetare, som skadats till följd av olycksfall i arbete. Enligt 27 § nämnda lag skulle dock i avseende å arbetare eller arbetsförman, som vid ikraftträdandet av lagen redan var anställd i järnvägs tjänst eller arbete bestämmelserna i lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift fortfarande gälla. Talan om ersättning jämlikt sistnämnda lag skall enligt 10 § i lagen anhängiggöras hos domstol inom två år från den dag, då skadan timade.

Ersättningsfrågans tidigare behandling

Axel Leonard Ekman, född den 1 januari 1886, utsattes den 12 maj 1914 för ett olycksfall under arbete som lokeldare hos dåvarande Halmstad—Nässjö järnvägsaktiebolag. Han ådrog sig därvid så svåra skador å vänster arm, att denna måste amputeras på överarmens nedre del. Han fick en protes, som kunde fixeras i olika lägen.

Ekman hemställde i en till riksförsäkringsanstalten den 2 februari 1954 inkommen skrivelse om att bli tillerkänd livränta i anledning av olycksfallet. Riksförsäkringsanstalten förklarade den 17 juni 1954, att någon rätt till ersättning från anstalten för ifrågavarande olycksfall inte förelåg. Vid 1955 års riksdag väcktes två likalydande motioner (I: 249 och II: 371) om ersättning till Ekman. Motionerna bifölls ej av riksdagen, som ansåg att frågan om eventuell ersättning till Ekman i första hand borde prövas av Kungl. Maj:t (SU 110).

Föreliggande framställning jämte yttranden

Ekman har i en till socialdepartementet den 6 juli 1955 inkommen skrivelse hemställt om ett årligt ersättningsbelopp på grund av olycksfallet.

Riksförsäkringsanstalten har anfört, att ersättning för olycksfallet inte kunnat utgå jämlikt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning till följd av olycksfall i arbete. Ekman var vid ikraftträdandet av nämnda lag den 1 januari 1903 redan anställd hos järnvägsbolaget. Jämlikt stadgande i 27 § lagen skulle i sådant fall bestämmelserna i lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift fortfarande gälla. Ekman har inte framställt krav på skadestånd enligt nämnda lag inom den för sådan talan föreskrivna tiden. Efter vad anstalten inhämtat torde det inte vara möjligt att utan ingående undersökningar av rättspraxis bedöma, i vad mån Ekman kunnat erhålla skadestånd, om han bevakat sin talan inom föreskriven tid.

Riksförsäkringsanstalten framhåller, att Ekman vid tiden för olycksfallet var lokeldare samt att han efter olycksfallet överfördes till expeditionstjänst. Fr. o. m. den 1 januari 1945 innehade han befattning som kontorist, vilken befattning han bibehöll efter det bolaget samma år övertagits av staten. Han avgick 1949 med ålderspension, som f. n. utgör 5 283 kronor 36 öre för år, vartill kommer folkpension för honom och hans hustru. Enligt vad anstalten inhämtat av järnvägsstyrelsen skulle Ekman, om olycksfallet inte inträffat, sannolikt ha befordrats till lokförare. Hans ålderspension skulle i så fall ha utgjort 7 365 kronor 60 öre för år. Ekman har ett sparkapital av 14 000 kronor. Hustrun är sjuklig. Ekmans proteskostnader betalas av statens järnvägar.

Enligt de bedömningsgrunder, som vid tiden för olycksfallet tillämpades i fråga om livräntor jämlikt 1901 års lag, torde invaliditetsgraden till följd av skadan kunna uppskattas till 65 procent. Om 1901 års lag varit tillämplig skulle livränta utgått till Ekman. Beträffande dennas storlek upplyser anstalten bl. a., att årsbeloppet efter omreglering fr. o. m. den 1 januari 1956 skulle ha utgjort 1 870 kronor.

Anstalten anför vidare, att den rätt till skadestånd jämlikt 1886 års lag som Ekman gått förlustig utgör en motsvarighet till den ersättningsrätt, som enligt 1901 års lag tillkom sådan järnvägspersonal som anställts efter ikraftträdandet av sistnämnda lag. Ersättning av statsmedel åt Ekman bör kunna ifrågakomma, ehuru ömmande ekonomiska omständigheter inte föreligger. Skäl talar för att Ekman bör tillerkännas engångsersättning med förslagsvis 2 500 kronor.

Försäkringsrådet anför, att anledningen till att de arbetare, som anställdes vid järnvägsföretag före år 1903, undantogs från ersättning enligt 1901 års lag, torde ha varit att 1886 års lag ansågs vara förmånligare för dessa anställda än 1901 års lag.

Försäkringsrådet erinrar om att ersättning av statsmedel enligt grunderna i 1901 års lag i vissa fall tillerkänts arbetare vid statens järnvägar, som förestuttit sin rätt till ersättning enligt lagen därför att krav härom inte framställdes inom föreskriven tid. Då skadestånd enligt 1886 års lag utgör en motsvarighet till ersättning enligt 1901 års lag och med hänsyn till grunden till att sistnämnda lag icke gjordes tillämplig å arbetare, som redan vid lagens ikraftträdande var anställd i järnvägstjänst, borde dylik arbetare i statens järnvägars tjänst i förekommande fall i vad avser olycksfall, som inträffat efter ikraftträdandet av 1901 års lag, komma i åtnjutande av samma förmåner som tillkommer den å vilken sistnämnda lag varit tillämplig. Skäl synes tala för att Ekman i fråga om ersättning på grund av ifrågavarande olycksfall bör likställas med sådan arbetare hos statens järnvägar som skadats under liknande betingelser.

För bifall till Ekmans framställning talar enligt försäkringsrådets mening även den omständigheten, att genom tillägg av statsmedel företagits förhöjningar utan behovsprövning av livräntor, som utgår enligt 1901 års lag — oavsett om skadan skett i allmän eller enskild tjänst — samt att Kungl. Maj:t genom riksdagsbeslut år 1952 (skrivelse nr 129) bemyndigats ikläda staten betalningsskyldighet för sådana enligt 1901 års lag fastställda livräntor, som icke är säkerställda genom försäkring, varigenom staten sålunda kan bli betalningsansvarig för ersättningar, som enligt nämnda lag åvilat enskild arbetsgivare.

Försäkringsrådet, som inte finner skäl frångå den av riksförsäkringsanstalten föreslagna invaliditetsgraden av 65 procent, föreslår, att Ekman till-

erkännes ersättning av statsmedel enligt grunderna i 1901 års lag samt att ersättningen fastställs att utgå från två år räknat tillbaka från den dag Ekmans framställning inkommit till socialdepartementet.

En reservant inom försäkringsrådet (ledamoten Sölvén) anser, att ersättning bör utgå fr. o. m. den dag Ekman avgått ur statens järnvägars tjänst.

Två reservanter inom försäkringsrådet (försäkringsrådet Lundberg och ledamoten Jarre) uttalar, att den praxis, som utvecklats i fråga om ersättning till personer som omfattats av 1901 års lag, inte nödvändigtvis är normgivande för den händelse ersättning även skall tillerkännas i fall, som faller under 1886 års lag. Om ersättning finnes böra utgivas bör den inte fastställas till mer än hälften av det belopp, som skulle ha utgått om 1901 års lag varit tillämplig.

Departementschefen

Vad först angår frågan om ersättning till *Greta Sonja Åkerholm* har livränta enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag efter den genom olycksfall i arbete omkomne *Otto Ragnar Karlsson* inte kunnat tillerkännas henne, då hon inte var gift med Karlsson. Av handlingarna i ärendet framgår, att den avlidne och Åkerholm var trolovade samt att de sammanlevat under viss tid. Lysning till äktenskap hade första gången avkunnats två dagar före olycksfallet. Riksdagen har tidigare beviljat ersättning i ett antal liknande fall. Jag tillstyrker, att Åkerholm i anledning av Karlssons död får uppbära ersättning som om hon före olycksfallet ingått äktenskap med honom. Ersättningen bör såsom statskontoret anfört utgå enligt grunderna för 1916 års olycksfallsförsäkringslag. Då Karlsson var anställd vid statens järnvägar, bör ersättningen bestridas av statens järnvägars driftmedel.

Jag övergår härefter till frågan om ersättning till *Axel Leonard Ekman*. Denne var vid tiden för olycksfallet anställd hos ett enskilt järnvägsaktiebolag, som senare övertagits av staten. Med hänsyn till att hans anställning hos bolaget påbörjats redan före ikraftträdandet av 1901 års olycksfallsersättningslag, var han inte berättigad till ersättning enligt nämnda lag på grund av olycksfallet. I stället var 1886 års lag angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift tillämplig. Den rätt till ersättning som kan ha tillkommit Ekman enligt sistnämnda lag har emellertid preskriberats, då han ej inom i lagen fastställd tid anhängiggjort talan härom hos domstol. Ersättning av statsmedel i form av livränta enligt grunderna i 1901 års olycksfallsersättningslag har i flera fall tillerkänts befattningshavare och f. d. befattningshavare vid statens järnvägar, å vilka sistnämnda lag varit tillämplig men vilka inte inom föreskriven tid framställt krav om

ersättning. Dylig livränta har som regel fastställts att utgå först för tid efter vederbörande befattningshavares avgång ur tjänst. Jag delar den av försäkringsrådets majoritet uttalade uppfattningen att Ekman i fråga om möjlighet att erhålla ersättning bör likställas med arbetare hos statens järnvägar, vilken ägt uppbära ersättning enligt 1901 års lag men försuttit sin rätt därtill. Jag tillstyrker därför, att Ekman tillerkännes ersättning enligt grunderna i 1901 års lag samt att ersättningen fastställs att utgå med början två år tillbaka från den dag framställningen inkommit till socialdepartementet. Även ersättningen till Ekman bör bestridas av statens järnvägars driftmedel.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att i enlighet med vad jag i det föregående föreslagit ersättningar i anledning av olycksfall i arbete, som drabbat i de båda fallen angivna personer, må utgivas av statens järnvägars driftmedel.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Karin Wickström